

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

VÝCHOVA DÍTĚTE PARTNERY STEJNÉHO POHLAVÍ

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Autorka práce: Alena Pětníková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: V.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele i oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 27.3.2014.

Podpis:

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Tomášovi Veberovi, Th.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení při psaní práce a především za velkou trpělivost.

Obsah

Úvod	6
1. Homosexualita	7
1.1 Homosexualita z pohledu křesťanství.....	10
1.1.1 Homosexualita v Bibli	10
1.1.2 Teologické názory na otázku homosexuality.....	13
2. Zákon o registrovaném partnerství.....	16
3. Rodina a výchova dítěte.....	18
3.1 Rodina	18
3.1.1 Rodinné fungování.....	21
3.2 Pohlavní identita	23
3.2.1 Identifikační teorie	24
3.2.2 Teorie sociálního učení	25
3.2.3 Kognitivně vývojová teorie.....	25
3.2.4 Teorie genderového schématu	26
3.3 Rodové role	26
3.3.1 Situace v současné době – krize mužské role	29
3.3.2 Neúplná rodina.....	30
3.4 Socializace dítěte	31
3.5 Výchova dítěte partnery stejného pohlaví.....	32
3.5.1 Rodina se dvěma ženami	36
3.5.2 Rodina se dvěma muži	36
4. Dotazník – cíle, hypotézy a metodika výzkumu	39
4.1 Cíl výzkumu.....	39
4.2 Hypotézy	39

4.3 Metoda sběru dat.....	39
4.4 Technika sběru dat	40
4.5 Výzkumný vzorek.....	40
4.6 Harmonogram výzkumu	40
4.7 Výsledky výzkumu	41
4.7.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku.....	41
4.8 Závěr	45
5. Diskuze	46
6. Závěr	48
Seznam použité literatury	49
Seznam příloh.....	50
Příloha 1): Rozhovor s osobou vychovávanou partnery stejného pohlaví.....	51
Příloha 2): Dotazník.....	54
Abstrakt	56
Abstract.....	57

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala proto, že mě výchova dítěte partnery stejného pohlaví zajímá. V současné době je homosexualita v naší společnosti stále více rozšířená a téma výchovy homosexuálními jedinci je stále více diskutováno.

Cílem mé práce je zjistit pohled veřejnosti na výchovu dítěte partnery stejného pohlaví a zjistit pohled věřících jedinců na tuto problematiku.

V první části se zabývám homosexualitou jako takovou, její definicí a náboženským pohledem na ni. Následně zmiňuji zákon o registrovaném partnerství, který je zcela určitě zásadním krokem v postavení homosexuálů ve společnosti. Dále popisuji historický vývoj rodiny a jejich rolí, vývoj pohlavní identity u dítěte a vývoj rodových rolí. V další části popisuji samotnou výchovu dítěte partnery stejného pohlaví a názory odborníků na danou problematiku.

Praktickou část mé práce tvoří výzkum, uskutečněný prostřednictvím dotazníkové metody. V přílohové části se nachází rozhovor s osobou, která je partnery stejného pohlaví vychovávána.

Pro zpracování mé bakalářské práce využívám studium odborné literatury, zejména autory jako je P. Janošová¹, I. Možný², I. Sobotková³ a další. Dále jsem využila metodu dotazníkového šetření, abych měla možnost získat alespoň náhled na názor společnosti v daném tématu, a rozhovor.

¹ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha, Karolinum, 2000.

² Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha, SLON, 2002.

³ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. Praha, Portál, 2007.

1. Homosexualita

I přesto, že v současné době zná pojem homosexualita asi každý, je třeba ho úvodem definovat. Definic samozřejmě existuje několik, stejně jako má každý jedinec na danou problematiku svůj pohled i názor.

Homosexualita a její výklad se liší zdroj od zdroje, ale nejčastěji je uváděna jako *trvalá, citová a erotická preference osob stejného pohlaví*. Tento stav je většinou celoživotní, neměnný a nezvolený, a je charakterizován tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví.⁴

„Homosexualita je záležitost, která se dotýká osobně, blízce nebo vzdáleněji všech lidí. Zdaleka ne drtivá většina populace si je po celý život jistá svým heterosexuálním zaměřením a sexuálními tendencemi.“⁵

Svou sexuální orientaci si nikdo z lidí nevybírá a nelze ji nikomu nařídít. Je potřeba ji přijmout jako jednu z variant sexuálního života jedinců. Ne každý to ovšem dokáže a bývaly doby, kdy byla homosexualita dokonce deviací. I v dnešní době jsou homosexuálové některými lidmi odsuzováni a je na ně pohlíženo jako na méněcenné.

Není jasné, z čeho homosexualita vzniká, a není záležitostí jen současnosti nebo nedávné minulosti. Jejím „zlatým věkem“ byl zejména starověk. Za symbol ženské homosexuality je považována básnířka Sapphó, která na ostrově Lesbos vedla estetickou školu pro mladé dívky a do jedné ze svých žákyň se zamilovala. Její láska však nebyla opětována, proto se ze zoufalství vrhla do moře. Dříve i dnes je nejvíce rozšířena v zemích východního Středomoří.⁶

⁴ Janošová, J. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 13.

⁵ Tamtéž.

⁶ Brtníková, M., Šedivý, V. *Moderní láska a sexualita manželství a rodina*. Praha, Naše vojsko, 1985. S. 130-131.

Možné příčiny vzniku homosexuality⁷

Teorie vzniku homosexuality se různí a velmi záleží na vědeckém pohledu odborníka, který tyto teorie zkoumá. Některé se prolínají, jiné se nepatrně liší a jsou i takové, které si vzájemně odporují. V současné době jsou nejznámějšími teoriemi tyto:

1. Genetické dispozice

Dle nedávných objevů v genetické oblasti se začalo obecně předpokládat, že homosexuální zatížení je dědičně větší z matčiny strany než z otcovy. Roku 1993 zjistili vědci D. Hammer a S. Le Vay, že na hrotu dlouhého raménka pohlavního chromozomu X v oblasti označované Xq 28 se pravděpodobně nachází gen a geny odpovědné za homosexuální orientaci.

2. Vliv vývoje jedince v prenatálním období

Podle vykládaných teorií dojde v určitém období, které trvá asi jeden týden, při zásobení příslušných center mezimozku k hormonální nevyváženosti. Novější názory se přiklánějí k hypotéze, že se může jednat o odlišnou reakci sexuálních center mezimozku na hormon testosteron. Někdy se připouští i možnost vlivu dalších činitelů, např. toxických látek a prožitého stresu.

3. Vlivy prostředí a výchovy

Podle současných odborníků může prostředí ovlivnit predispozice k určitému sexuálnímu založení pouze v prvních letech života jedince (asi do 3. roku života dítěte). Mužskou homosexualitu lze podle Lewise Yablonského alespoň v některých případech vysvětlit přítomností příliš dominantní matky a slabého či nedostatečného otcovského vzoru v dětství.

4. Teorie svedení

Současní odborníci připouští vznik homosexuálního založení u žen vlivem negativního sexuálního zážitku.

⁷ Janošová, J. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 25-29.

I když není vznik homosexuality zcela objasněn, jedním z nejčastějších názorů je ten, že je homosexuální orientace ovlivněna vnějšími vlivy a chápána jako získaná. Druhým nejčastějším je ten, že je homosexuální orientace záležitostí vrozenou. Většinou se ale uvažuje o interakci obou možností vzniku.⁸

Je otázkou, zda vůbec lze zjistit nějakou příčinu vzniku homosexuality a zda vůbec homosexualita vzniká. Je možné, že tato sexuální orientace prostě je. Stejně jako je mužské a ženské pohlaví, je možná i heterosexuální a homosexuální orientace.

V případě, že homosexualita vzniká působením nějakých výše uvedených vlivů, nelze, alespoň v současnosti, s jistotou říci kterých. Neexistuje žádný vzorec, podle kterého by se to dalo určit. Samozřejmě je možné říci, že za určitých podmínek a působením určitých vlivů se homosexuální orientace vyskytuje častěji.

Větší část dotazovaných respondentů v praktické části mé práce⁹ zastávala názor, že je homosexualita podmíněna dědičnými faktory. Jejich počet nebyl ale nějak zásadně rozdílný od těch, jež si myslí, že je homosexualita zapříčiněna vnějšími vlivy prostředí.

Pojem *homosexualita* se v angličtině poprvé objevil v 90. letech 19. století, kdy byl použit Charlesem Gilbertem Chaddockem, který překládal dílo „*Psychopathia Sexualis*“ autora R. von Krafft-Ebinga.¹⁰

Není přesně známo, kolik procent populace homosexuální jedinci tvoří. I přesto, že bylo provedeno mnoho studií a výzkumů, někteří homosexuálové ze strachu z diskriminace možná neodpovídali upřímně. Obecně se udává, že homosexuální jedinci tvoří 4 % z celkové populace.¹¹

⁸ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 190.

⁹ Srov. s. 42 této práce.

¹⁰ Spencer, C. *Dějiny homosexuality*. Bratislava, Slovart, 1999. S. 7.

¹¹ Bass, E., Kaufman, K. *Láska je láska – knížka pro lesbické, gejské a bisexuální mládež a jej spojencov*. Bratislava, Aspekt, 2003. S. 20-21.

1.1 Homosexualita z pohledu křesťanství

„Duchovní pevnost jsou systémy lži, rozumování a povýšenosti, které se zvedají proti poznání Boha a které způsobují, že lež získává navrch nad pravdou.“

I když je homosexualita známá již od dob Sodomy a Gomory, její „pevnost“ povstala až během posledních 40 let.¹²

Problémem věřících homosexuálních jedinců je právě jejich víra, jež je vede k tomu, aby sami sebe posuzovali v souladu se zásadami, které pro ně mají velkou závaznost. Křesťanské pojetí homosexuality je něčím, co zásadně ovlivňuje individuální přijetí sexuální odlišnosti jedince, protože zde vyvstává vnitřní rozpor mezi křesťanským ideálem a subjektivně přirozeným cítěním. Mnohé církve, které se nenechaly ovládnout všeobecnou liberalizací, vycházejí z doslovné interpretace biblických veršů. Tyto verše stejnopohlavní aktivity zatracují.¹³

Homosexualita a její projevy jsou tedy v rozporu s křesťanskou vírou, jejími zásadami i ideály. Pro homosexuální věřící je jejich sexuální orientace a jejich víra asi největším životním dilematem, protože ani jedno nemohou nebo nechtějí popřít či zatratit.

1.1.1 Homosexualita v Bibli

O homosexualitě se v Bibli hovoří jen velmi málo. O sexu mezi muži se zmiňuje jen zřídka a výrok o lesbické sexualitě zde není žádný.¹⁴

¹² Bos, H., Bos, P. *Homosexualita jako duchovní pevnost*. Praha, Nakladatelství KMS, 1999. S. 7-11.

¹³ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 77.

¹⁴ Bass E., Kaufman K. *Láska je láska*. S. 230.

Na homosexualitu bylo ve Starém zákoně pohlíženo jako na něco hříšného. Pochopení sexuality a manželství se objevuje v prvních dvou kapitolách knihy *Genesis*. Je zde zahrnut podnět k plození i podnět k partnerskému vztahu, homosexualita jako varianta stvoření je zde vyloučena.¹⁵

Příběh *Sodomy a Gomory* se používá v souvislosti se zavržením sexuálních vztahů mezi muži. Nehovoří se zde ale ani tak o náklonnosti mezi muži, kteří neměli zájem o navazování sexuálního vztahu s cizinci, ale o tom, že se vyznačovali spíše znásilňováním. To se týká spíše moci, než samotného sexu.¹⁶

V *Levitiku* je homosexuální chování označeno jako ohavnost, ale není postaveno nad ostatní ohavnosti jako nejhorší. Je zde výslovně zakázáno muži „spát s mužem jako se spí se ženou“.¹⁷

Tyto zákazy z *Levitiku* sloužily k udržení integrity židovské identity a jejich úkolem bylo udržet židovský lid odděleně, odlišit ho od jiných věřících a udržet jeho náboženskou a kulturní identitu. To, co zákony *Levitiku* zakazovaly, nemuselo být samo o sobě zlé, ale dodržování pravidel sloužilo k naplňování vztahu s Bohem.¹⁸

V Novém zákoně lze nalézt zmínky o homosexualitě zejména u Pavla. Ježíš ani ostatní evangelisté se o ní téměř vůbec nezmiňují, pravděpodobně proto, že za časů Ježíše byla četnost homosexuality velmi nízká.¹⁹

¹⁵ Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. Olomouc, Matice Cyrilometodějská, 2003. S. 152-155.

¹⁶ Bass E., Kaufman K. *Láska je láska*. S. 231.

¹⁷ Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. S. 152.

¹⁸ Bass E., Kaufman K. *Láska je láska*. S. 232.

¹⁹ Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. S. 156.

Ježíš učil, že člověk může být dobrý, aniž by dodržoval všechny pravidla. Podle něj záleží jen na tom, aby byl člověk milující, laskavý, milosrdný, velkodušný, čestný a aby nesoudil druhé. V Bibli se objevuje stejnopohlavní láska také v příběhu Davida a Jonatána, který používá milostný jazyk. Nelze říci, zda tento vztah obsahoval sexuální vyjádření lásky, ale je určitou demonstrací něhy, jež je s intimními vztahy spojená.²⁰

Učení církve neopírá svůj postoj k homosexualitě jen o biblické texty, ale především se vztahuje k biblickému a církevnímu chápání manželství a sexuality, zejména k výrokům o nich v první knize Bible.²¹

Pojetí homosexuality v Bibli se liší. Zatímco ve Starém zákoně je homosexualita zatracována jako něco ohavného a nepřijatelného, Nový zákon se o ní spíše nevyjadřuje. Ježíšem je zde dokonce nabádáno k přijetí druhého bez jeho souzení. Ve Starém zákoně je také zakotveno pojetí manželství a jedné z jeho nejdůležitějších funkcí, plodění. Homosexuální páry nejsou samy o sobě pochopitelně schopni společně plodit potomky, i proto nemůžou být křesťanstvím nikdy uznávány jako partnerství rovnocenné s těmi heterosexuálními.

Víra by měla být prostorem, kam se lidé mohou uchýlit v těžkých časech, ale pro homosexuální jedince nejsou církevní instituce často zdrojem podpory, ale naopak místem opovrhování, odmítání či nenávisti. V důsledku toho sužuje mnoho věřících homosexuálních jedinců strach a pocity viny, což může vést k hlubokým vnitřním konfliktům a depresím.²²

To podle mě zcela odporuje Ježíšovu učení o tom, že člověk má být přijímán bez výhrady. Víra a křesťanská komunita má být zdrojem podpory a pocitu bezpečí, ale homosexuálnímu jedinci nic takového nenabízí. Naopak pro něj může být zdrojem strachu a pocitu osamocení.

²⁰ Bass E., Kaufman, K. *Láska je láska*. S. 234-235.

²¹ Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. S. 159.

²² Bass E., Kaufman K. *Láska je láska*. S. 215-217.

1.1.2 Teologické názory na otázku homosexuality²³

Biblické odkazy zabývající se homosexualitou mají mnoho interpretačních hledisek a názory teologů často striktně neopisují oficiální stanovisko církve.

1.1.1.1 Zavrhuující – trestající přístup

Dle tohoto přístupu je homosexuální partnerství či homoerotické zaměření ve výkladu Písma nepřijatelné. Obecně je tak na homosexuálního věřícího naléháno, aby se svých pocitů vzdal, vyznal svou hříšnost a usiloval o duchovní přeměnu osobnosti, tedy i o změnu sexuální orientace. Pokud se jedinec odmítne podrobit této „spirituální léčbě“, může být vyloučen z komunity. V některých extrémistických skupinách je schvalován i trest smrti pro homosexuálně orientované jedince. Tento přístup je extrémní a méně častý.

1.1.2.2 Zavrhuující – netrestající přístup

Homosexuální akty jsou tímto přístupem zavrhovány a jsou považovány za nepřirozené. Tento přístup je zastáván především katolickou církví, která jej podrobně popsala ve svém katechismu. Podle knihy *Genesis* dochází pouze v manželství ke znovusjednocení dvou bytostí, které se v manželství stávají „jedním tělem“, a podstatou instituce manželství je naplnit jednotu s milovaným člověkem, zplodit potomstvo a uspokojit žádostivost člověka. Kromě manželství není v Písmu jiná varianta pro uskutečňování sexuálních styků. Homosexuální vztah je tedy v tomto kontextu neslučitelný s Božím stvořitelem a musí být odmítnut. Nabízeným východiskem pro homosexuální jedince je celoživotní celibát, který se opírá o modlitbu, osobní disciplínu, duchovní radu a pomoc společenství stejně orientovaných křesťanů.

1.1.2.3 Přístup přijímající s omezením

Homosexuální láska i její tělesné projevy jsou přijatelné, ale nejsou stejně hodnotné jako heterosexuální vztahy. Tímto přístupem je respektována alternativa, že je homosexuální orientace nezměnitelná.

²³ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 81-86.

1.1.2.4 Plně přijímající postoj

Podle tohoto postoje je homosexualita součástí Božího plánu stvoření, homosexuální jedinci jsou jednou z rozmanitostí stvoření a homosexuální citové projevy jsou stejně přirozené jako projevy heterosexuální.

Pohled víry na homosexualitu tedy není tak úplně jednoznačný. Záleží na postoji té či oné komunity. Nejvíce ale záleží na přístupu každého jednotlivce, jak dokáže nebo nedokáže svého bližního přijmout a respektovat.

Homosexuální chování je z pohledu katolického hříchem, protože porušuje vztah k Bohu a k lidem. Člověk má ale neporušitelnou důstojnost, jež byla darována Bohem, a je tedy hoden lásky. Křesťany jsou určité homosexuální akty považovány za bezprávní a je podle nich povinností státu tyto akty trestat. I přesto jsou jimi tyto akty určitým způsobem tolerovány, stejně jako ostatní hříchy, jež jsou pod hranicí zločinu. Podle křesťanů jsou homosexuální sklony zlem, protože jedinci si v důsledku toho uzavírají cestu k manželství a jsou možným popudem k hříchu.

Přes toto všechno přijímají homosexuální jedince do bratrské lásky, protože neexistuje člověk bez nějakého zatížení.²⁴

V církvích, jež diskutují o tématu homosexuality, vznikají rozdílné názory. Rozdíly neexistují jen mezi církvemi, ale také uvnitř nich. Oficiální stanovisko k problematice homosexuality zaujímá římskokatolická církev. Podle ní není homosexuální orientace sama o sobě hříšná, ale hříšná je tendence k homosexuálním aktivitám, které v sobě obsahuje. V roce 1992 zaslali představitelé římskokatolické církve dopis americkým biskupům, v němž je vyzývají, aby se podíleli na společenských omezeních pro homosexuální jedince, jež svou orientaci prezentují na veřejnosti.²⁵

²⁴ Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. S. 243.

²⁵ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 86-87.

Většina ostatních církví nezaujímá k problematice homosexuality žádné oficiální stanovisko. Odpovědnost za postoj je dána do rukou kazatelů a samotných jednotlivců.²⁶

Někteří homosexuální jedinci dokázali ve svých náboženských tradicích nalézt sílu. Pokud jim víra pomáhá žít smysluplným způsobem, dá se říct, že je to požehnáním.²⁷

Církev nabízí homosexuálním jedincům různé formy pomoci. Za účelem pomoci homosexuálním jedincům například vzniklo hnutí *Exodus*, které jim má pomoci vzdát se doživotně partnerství. Jako náhradu nabízí intenzivnější náboženský život v komunitách. Další hnutí vznikla z iniciativy homosexuálních věřících, jsou to např. *Open Church group*, *Gay Christian Movement*, *The Roman Catholic Group Quest* a další. Od roku 1992 se v Praze setkávají věřící homosexuálové a od roku 1993 vydávají časopis *LOGOS*, ve kterém vyjadřují a reflektují své zkušenosti a názory.²⁸

²⁶ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 87.

²⁷ Bass, Kaufman. *Láska je láska*. S. 218-219.

²⁸ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 91.

2. Zákon o registrovaném partnerství

Život v homosexuálním partnerství je v určitých směrech odlišný od partnerství heterosexuálního. Všeobecně se mu dostává užšího společenského uznání a musí čelit daleko většímu tlaku, jak ze strany společnosti, tak ze strany rodiny i známých. Obtíže, jež s sebou přináší vyrovnávání se s vlastní odlišností, mohou být paradoxně pro vztah přínosem. Tito lidé si upřímněji uvědomují své pocity a jsou schopni o nich s partnerem mluvit. Homosexuální páry jsou ochotnější hledat společně řešení partnerských problémů.²⁹

Každé partnerství, ať už heterosexuální nebo homosexuální, by mělo být přijímáno jako partnerství dvou bytostí, které se rozhodly společně žít, podporovat se a sdílet společně svůj život. Vždyť každý člověk má právo vytvořit vlastní rodinu, ve které bude žít. Homosexuální páry tuto možnost dříve neměly, a i když mohly žít společně, nemělo jejich soužití takové postavení jako po přijetí zákona o registrovaném partnerství.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů nabyl účinnosti dne 1. července 2006. Dle tohoto zákona je registrovaným partnerstvím „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem.“³⁰

Podmínkou uzavření registrovaného partnerství je, aby alespoň jedna z osob byla státním občanem České republiky a obě byly starší 18 let. Partnerství nesmějí uzavřít osoby navzájem příbuzné v přímé linii a sourozenci a ani osoby, které již dříve uzavřely manželství nebo partnerství a jejich manželství nebo partnerství stále trvá.³¹

²⁹ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 55.

³⁰ Zákon č.115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 13.9.2010.

³¹ <http://www.glpartnerstvi.cz/strucne/strucny-obsah-zakona-o-registrovanem-partnerstvi.html> (03.05.2013).

Zákon o registrovaném partnerství je určen pro homosexuální páry, jež chtějí žít trvale ve společné domácnosti a na základě tohoto vztahu chtějí požívat i ostatní práva a výhody, které jsou společností přiznávány pouze manželským dvojicím.³²

Osoby, které uzavřely registrované partnerství, mají stejná práva a povinnosti, jsou oprávněni zastupovat druhého partnera v jeho běžných záležitostech a mají vzájemnou vyživovací povinnost, která předchází vyživovací povinnosti dětí. V případě, že je některý z partnerů rodičem, je samostatně posuzovaným rodičem svého dítěte i po uzavření registrovaného partnerství. Tomuto rodiči může být svěřeno do péče dítě, které pochází z předchozího heterosexuálního vztahu. Partner má v tomto případě k dítěti vztah nevlastního rodiče s příslušnými právy i povinnostmi.³³

Dotazníkovým šetřením jsem zjistila, že většina dotazovaných souhlasí s uzavřením registrovaného partnerství.³⁴ Všichni, kteří byli proti, zároveň odpověděli, že jsou náboženského vyznání, což mě nijak nepřekvapilo, protože z hlediska víry má být manželství tvořeno mužem a ženou. V tomto případě jde pro mě o pochopitelný postoj, který jsem vlastně předpokládala, a nijak mě nepřekvapil.

I přesto, že zákon nepřiznává registrovaným partnerům úplně všechna práva a povinnosti jako heterosexuálním manželským dvojicím, jde jednoznačně o velký posun v postoji naší společnosti k homosexualitě. Partneři mají možnost oficiálně stvrdit své rozhodnutí spojit svůj život s druhou bytostí. Ani to jim ale bohužel nezaručuje rovnoprávné postavení vedle heterosexuálních dvojic. Je otázkou, zda společnost někdy v budoucnu vyspěje natolik, že se to změní. Největším rozdílem je možnost mít společného potomka, možnost jeho adopce. I přesto, že není problémem, aby homosexuální páry společně vychovávaly dítě jednoho z nich, není jim umožněno dítě adoptovat, což pro spoustu z nich znamená ho nikdy nemít.

³² Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 60.

³³ <http://www.glpartnerstvi.cz/strucne/strucny-obsah-zakona-o-registrovanem-partnerstvi.html> (03.05.2013).

³⁴ Srov. s. 43 této práce.

3. Rodina a výchova dítěte

3.1 Rodina

Existuje několik definic rodiny, ale pro každého znamená rodina trochu něco jiného. Podle mě by se za rodinu mělo považovat společenství osob, které společně žijí a prožívají své každodenní starosti i radosti, poskytují zdroj výchovy, zázemí a pocit bezpečí a jistoty. Rodina by měli být lidé, na které se může jedinec vždy obrátit a u kterých nalézá pochopení za jakýchkoli okolností.

Již od nepaměti byla rodina prototypem hierarchie a pevné uspořádanosti. Toto uspořádání rodinných vztahů sloužilo jako opora a legitimizace hierarchických uspořádání vyšších společenských celků.³⁵

Ve většině rozvinutých zemí se v posledních desetiletích rodina značně proměňuje, mění se její postavení jako sociální instituce a vytvářejí se nové trendy, jež rodinu podstatně ovlivňují. Tyto změny se týkají i české rodiny, i když čtyřicetiletá izolace české společnosti od západní civilizace zapříčinila určité zpoždění proti evropskému vývoji.³⁶

Důležitý vliv na proměnu složení rodiny i na její funkce má určitě také oblast sexuality. Během historie došlo v Evropě k třem významným sexuálním revolucím. Nejvýznamnější byla ta první, která založila kulturní vzorec evropského sexuálního chování. Probíhala během prvního tisíciletí našeho letopočtu a byla spojena s šířením křesťanství. Podařilo se jí sjednotit různorodé kulturní dědictví a postupně prosadila úplný monopol manželství na sex. Důraz byl kladen na pohlavní zdrženlivost a církví byl v 11. století sex nakonec tabuizován a asociován s hříchem. Druhá sexuální revoluce proběhla v 2. polovině 16. století a znamenala uvolnění v oblasti sexuálních vztahů. Zvýšil se počet nemanželských porodů a ženy v rámci emancipace usilovaly o zrušení dvojí sexuální morálky pro ženy a pro muže. Třetí

³⁵ Možný, I. *Rodina a společnost*. S. 16.

³⁶ Tamtéž. S. 252.

sexuální revoluce proběhla v 60. a 70. letech minulého století. Největší význam v této revoluci měl vynález hormonální antikoncepce, díky čemuž byl otevřeně odmítnut monopol manželství na sex. Objevilo se také experimentování s novými formami sexuálních vztahů, z nichž některé nabyly na významu. Jedná se především o soužití nesezdaných párů, legitimizace homosexuality, vzestup počtu dětí narozených mimo manželství a velký pokles porodnosti.³⁷

V tradiční evropské společnosti byla obvyklá vícegenerační domácnost, kde se díky vysoké úmrtnosti ve středním věku často obměňovalo složení rodičovského páru. V posledních desetiletích již není obvyklé, aby se žena stěhovala do domácnosti muže. Základem domácnosti se stává jeden manželský pár, nejčastěji se dvěma dětmi. Během posledních let přibývá domácností v čele s jedním dospělým a také domácností jednotlivců, což znamená pokles podílu rodinných domácností.³⁸

Pro rodinu byla 50. léta 20. století dobou, kdy se pokusila o obnovu svého centrálního postavení ve společnosti i svou tradiční vnitřní harmonii. Koncem 60. let 20. století byla vlivem marxismu a feminismu označena tradiční rodina za ideologický a utlačující koncept. Začal se snižovat počet dětí v rodině a začal se také zvyšovat počet rozvodů.³⁹

V 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v oblasti rodiny:

- předmanželský sex se stal legitimním a změny nastaly i v oblasti práva manželského partnera na sex toho druhého;
- díky novým technologiím, především v oblasti antikoncepce, byla postavena hráz mezi sex a početí, ale i přesto zůstával manželský monopol na plození dětí, a to až do počátku 70. let 20. století, kdy začal prudce stoupat počet dětí narozených mimo manželství;
- slábnout a postupně mizet začala transcendentní garance manželského svazku, díky pojetí manželství jako občanské smlouvy, kterou lze vypovědět

³⁷ Možný, I. *Sociologie rodiny*. Praha, SLON, 2002. S. 118-120.

³⁸ Možný, I. *Rodina a společnost*. S. 252.

³⁹ Tamtéž. S. 20-23.

jakoukoli stranou, a v důsledku toho vzrůstal počet rozvodů a opakovaných manželství;

- vlivem prohlubující se dělby práce a rozvoji speciálních institucí ztratila rodina některé ze svých tradičních funkcí a v oblastech, v nichž byla dříve nezastupitelná, se začaly angažovat formální i neformální organizace;
- od poloviny 70. let 20. století se rapidně snižovala porodnost a v současnosti stoupá také počet dobrovolně bezdětných jedinců i párů;
- kariéra se pro ženy stala stejně důležitou jako pro muže, takže se mateřství proměnilo jen v poměrně krátkou epizodu.⁴⁰

Rodina i její funkce se během 2. poloviny 20. století značně proměnily. Složení domácností co do počtu jejích členů se postupně snižovalo, ať už jde o absenci rodičů jednoho či obou manželů či o počet dětí v rodině. I když v poslední době se především mladé rodiny opět přiklánějí k vícegeneračnímu soužití, a to zejména z důvodů ekonomických a pragmatických. Spousta mladých párů nedosáhne svými finančními prostředky na vlastní bydlení a se snižující se možností umístit své děti do předškolních institucí skýtá přítomnost prarodičů v domácnosti i praktické výhody. Rapidně ubylo také církevních sňatků, které byly nahrazeny sňatky občanskými. To změnilo pohled manželů na jejich svazek a zcela určitě zvýšilo rozvodovost a tím i počet domácností jen s jedním rodičem. Především z výše zmíněných ekonomických důvodů je nutností, aby ženy pracovaly stejně jako muži, což zapříčinilo, že se velká část výchovy odehrává ve státních či nestátních organizacích. Obraz dnešní rodiny je zcela určitě odlišný od toho, jak tomu bylo například před 50 lety, ale význam rodiny by měl podle mě zůstat stále stejný. Mělo by se jednat o zdroj lásky, zázemí i pocitu bezpečí pro všechny její členy.

⁴⁰ Možný, I. *Rodina a společnost*. S. 20-23.

Rodina je základním kamenem sociální nerovnosti. Nerovnost v reprodukčním chování, způsobu péče o děti i povahou výbavy kulturním a sociálním kapitálem je přenášena z generace na generaci. Z lidského páru se stává rodina narozením prvního potomka. Rodičovství bylo vždy nejpřirozenější věcí ve světě, postupem času se ale z této přirozenosti stává záležitost volby. V oblasti socializace je v současnosti rodičovství potlačováno vlivem vrstevnické skupiny a její hodnoty jsou ovlivňovány také sdělovacími prostředky.⁴¹

Od narození prvního dítěte se rodičovství stává organizačním principem životního cyklu rodiny a jsou k němu skrytě vztaženy i fáze rodinného cyklu, které rodičovství předcházejí. Významným přelomem v oblasti rodičovství je bez pochyby vynález antikoncepce, který dává ženě do rukou rozhodnutí o tom, zda, kdy a kolik bude mít dětí.⁴²

Volba, zda vůbec mít či nemít potomka, je především u mladých párů stále častějším tématem. Existují ti, co berou plození a výchovu dětí za samozřejmou součást života, ale stále více se zvyšuje počet těch, co přemýšlí o variantě, že zůstanou bezdětní. Možná je to dáno dnešní uspěchanou dobou, kdy mají lidé pocit, že už tak je na ně kladeno příliš mnoho nároků a že by se o dítě nebyli schopni postarat nebo ho nedokázali uživit. Možná je to ale i změnou v mentalitě dnešních lidí, kdy mají možnost volby a volba „nemít dítě“ je pro ně jednodušší.

3.1.1 Rodinné fungování

„Rodinné fungování je způsob, jakým rodina plní své funkce.“

Funkcemi rodiny jsou:

- začlenění jedince do rodinné struktury, kdy rodina poskytuje pocit sounáležitosti a ovlivňuje osobní identitu a smysl a zaměření života;
- zajišťování základních a rozvojových potřeb členů rodiny;

⁴¹ Možný, I. *Rodina a společnost*. S. 18-19.

⁴² Tamtéž. S. 146.

- péče, výchova a socializace, jež umožňují fyzický, psychický, sociální i duchovní vývoj jedinců;
- zprostředkování sociálních hodnot a norem;
- ochrana zranitelných členů rodiny.⁴³

Základními principy rodinného fungování jsou soudržnost, adaptibilita a komunikace. Kvalita rodinného fungování je nejvíce ovlivňována spokojeností jednotlivých členů s rodinným životem, schopnost řešit konflikty a problémy ve vztazích efektivně, flexibilita a soulad partnerů v oblasti trávení volného času, pozitivní postoj k sexualitě, spokojenost s naplňováním osobních potřeb a zájmů, efektivní komunikace, rodinné síly a dobré vztahy s širší rodinou a přáteli.⁴⁴

Podle psychologických výzkumů jsou nejcennějšími vlastnostmi dobrých rodičů přirozená láska k dětem, trpělivost, porozumění, přiměřené požadavky, důslednost, optimismus a sebedůvěra. Uspokojení základních psychických potřeb je pro dítě stejně důležité jako např. strava. Podíl na celkovém vývoji dítěte má také jeho osobnost, takže podmínky pro vývoj nikdy samy o sobě neurčují jeho výsledek.⁴⁵

Rodina má svých funkcí několik a jen zřídka dnes najdeme nějakou, kde jsou všechny plněny stoprocentně. Záleží ale spíše na pohledu jednotlivých jejích členů, jak jsou uspokojovány jejich potřeby a jak vlastní fungování rodiny vnímají oni sami. Jednou z nejdůležitějších věcí pro dobré fungování rodiny, stejně jako všech mezilidských vztahů, je podle mě komunikace. Každý nastalý problém se dá nějakým způsobem vyřešit, ale jen za předpokladu, že je oblast komunikace mezi jedinci plně funkční. To je dle mého názoru jednou z hlavních příčin rozpadu rodin v současné době.

⁴³ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 71.

⁴⁴ Tamtéž. S. 72-74.

⁴⁵ Čačka, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov, Sursum, 1997. S. 147-150.

Rodina je nejvýznamnějším socializačním prostředím, kterým je vývoj jedince ovlivňován. Je pro dítě poselstvím o tom, jakou náplň mají jednotlivé rodové role uvnitř rodiny.⁴⁶

V současnosti se formy a styly rodinného soužití velmi mění a různí a každá jednotlivá rodina je unikátním systémem, takže je těžké dospět k představě, jaká podoba rodinného fungování je vhodná a přiměřená pro všechny rodiny.⁴⁷

Díky působení rodiny se u jedince dotváří jeho osobnost, jejíž kořeny jsou vrozené a dané. Rodinné prostředí a působení ale dokáže tuto osobnost formovat a dotvářet jen do jisté míry a nezáleží podle mě ani tak na složení rodiny, zda jde o muže a ženu, dvě ženy či dva muže, samotnou ženu nebo samotného muže, ale spíše na jejím celkovém přístupu a životním postoji.

3.2 Pohlavní identita

Vývoj a utváření pohlavní identity je vedle přijímání rodových rolí často diskutovaným tématem v oblasti výchovy dítěte homosexuálními páry. Jak se pohlavní identita vyvíjí a utváří, řeší různé teorie.

Teorie, které se snaží odpovědět na otázky vývoje pohlavní identity, bývají často odlišného druhu. Nejstarší je *identifikační teorie*, podle které dochází k identifikaci dítěte s rodičem stejného pohlaví, a to na základě anatomických rozdílů mezi mužem a ženou a specifických intrapsychických konfliktů. Podle *teorie sociální* je přijetí příslušné rodové role výsledkem určitého postoje a jednání sociálního okolí k dítěti. Na *teorii kognitivně vývojovou*, podle níž dítě poznává a tvoří svoji identitu a přijímá pravidla chování z důvodu vnitřní potřeby ustanovit jasné sebepojetí, navazuje *teorie generového schématu*, jež se zaměřuje na vývoj kognitivních struktur, které se týkají informací o genderu.⁴⁸

⁴⁶ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. Praha, Grada Publishing, 2008. S. 171.

⁴⁷ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 76.

⁴⁸ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 110.

3.2.1 Identifikační teorie

Identifikační teorie je úzce spjata se Sigmundem Freudem. Podle něj je přijetí pohlavní identity situováno do předškolního věku, protože v psychice dítěte dochází k zásadním změnám na několika úrovních. Jedná se o úroveň chování, kdy je dítě fascinováno genitáliemi a libými pocity spojenými s masturbací, úroveň vědomostní, kdy si začíná všimnout biologických rozdílů mezi jednotlivými pohlavími, a úroveň prožívání, kdy díky zjištění zásadní odlišnosti mezi pohlavími dochází k emoční krizi, jež se odehrává ve vztahu k oběma rodičům. Přijetí pohlavní identity u chlapců je podle Freudovy teorie vyvoláno traumatizujícím pochopením faktu, že v dospělosti nikdy nebudou moci být osobou, která je v jádru podobná matce. Z tohoto důvodu přestává být matka pro chlapce primárním identifikačním vzorem. Vlivem nejistoty si pak chlapec vytváří silný citový vztah k matce, který může mít dočasný infantilně erotický ráz, a vede pak určitý čas vnitřní boj s otcem o matčinu přízeň. Tento konflikt je vyřešen ve chvíli, kdy chlapec přijme otce jako svůj identifikační vzor. U dívky vede poznání anatomických odlišností mezi pohlavími k psychické krizi, kdy závidí mužům jejich genitál a cítí se méněcenná. Dochází pak k vnitřnímu konfliktu, jenž je vyvolán představou, že i ona kdysi měla penis, ale ztratila ho. S touto ztrátou spojuje matku, vůči které pociťuje hněv. Matce navíc závidí intimní vztah s otcem, s někým, kdo penis má, a postupně upouští od citového vztahu k ní a vytváří si silný vztah k otci. Touha po mužském genitálu je postupem času nahrazena touhou mít potomka, což je ale podmíněno přijetím ženské role. Jako vzor se dívce nabízí opět její matka.⁴⁹

Podle identifikační teorie je utváření a přijetí pohlavní identity založeno především na fyzických rozdílech mezi pohlavími. Na základě toho si jedinec utváří silný citový vztah s jedním z rodičů a přijímá ho za vzor. Je otázkou, jak silně je toto přijetí ovlivněno v případech, kdy jeden z rodičů chybí. Je zcela nemožné, aby měl pohlavně se vyvíjející jedinec vedle sebe a ve svém okolí jen osoby jednoho pohlaví. Podle mě je proto možné, aby přijal za vzor i někoho, kdo není jeho rodičem.

⁴⁹ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 110-112.

3.2.2 Teorie sociálního učení

Podle této teorie se pohlavní identita dítěte a jeho rodová role vytvářejí v důsledku výchovných zásahů rodičů nebo vychovatelů. Rodovou roli si děti osvojují pomocí posilování, pozorování či napodobování. Nejde ale jen o působení ze strany dospělých, ale také vrstevníků. Velký vliv má absence vzoru chování, kdy v případě, že chybí mužský nebo ženský vzor pro určitou kvalitu nebo povahový rys, má dítě tendenci interpretovat tento rys jako nevhodný pro pohlaví, u kterého jej zaznamenalo. V pojetí této teorie není dítě iniciátorem procesu vývoje pohlavní identity, ale pouze pasivním příjemcem signálů, na které reaguje.⁵⁰

Je-li dítě pasivním příjemcem signálů, je tedy bezpochyby důležité, jaké signály jsou k němu vysílány. Stejně jako u předchozí teorie se v blízkém okolí zcela určitě vyskytuje někdo stejného pohlaví jako chybějící rodič, kdo je schopen vysílat tyto signály a působit tak na utváření pohlavní identity i rodové role u dítěte. Ani přítomnost obou rodičů různého pohlaví nezaručuje, že budou k jedinci vysílány takové signály, které by pomohly ke správnému přijetí rodové role a pohlavní identity.

3.2.3 Kognitivně vývojová teorie

Kognitivně vývojová teorie vychází z předpokladu, že vývoj pohlavní identity prochází stejnými stádii jako kognitivní vývoj a vývoj morálního myšlení. Jedinec je schopen reagovat na určité stimuly jen podle toho, jak jim rozumí, takže podněty z okolí nemohou být zpracovány odpovídajícím způsobem, pokud jedinec nedosáhl určité úrovně rozumových schopností.⁵¹

⁵⁰ Janošová, P. *Divčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 114-116.

⁵¹ Tamtéž. S. 116.

3.2.4 Teorie genderového schématu

Tato teorie navázala na kognitivně vývojovou v 70. letech 20. století. Zaměřuje se zejména na tvorbu genderových kognitivních teorií, pomocí nichž dítě třídí informace, jež se týkají mužského a ženského světa. Pomocí těchto schémat dítě zpracovává nové podněty, týkající se genderu, a ty jsou využívány také při deduktivním uvažování, kdy jsou v určitých situacích chybějící informace doplněny z „databáze“. Velkou roli hraje konformita, přičemž schémata lidí rodově konformnějších jsou pohotověji připravená pro zpracovávání dalších informací.⁵²

Dle kognitivně vývojové teorie tedy nezáleží na počtu ani pohlaví rodičů přítomných v rodině, ale na rozumových schopnostech každého individuálního jedince. V návaznosti na to se teorie genderového schématu zabývá genderovými podněty, jež si jedinec zpracovává a využívá je dle potřeby v budoucích nastalých situacích. Podle těchto dvou teorií záleží na rozumových schopnostech, díky kterým je jedinec schopen třídit získané informace o obou pohlavích. Ani v tomto případě není podle mě ani tak důležité, jakého složení je rodina dítěte, ale jak je připravena a schopna pomoci při rozvoji rozumových schopností jedince a při získávání genderových podnětů z okolí.

3.3 Rodové role

„Rodová role je souhrnem představ o tom, jací muži a ženy ve skutečnosti jsou i popisem obecně sdílených přesvědčení o tom, jací by muži a ženy měli být.“ Jedinec touto rolí vyjadřuje to, kým se cítí být a jak chce být druhými vnímán.⁵³

Každá společenská skupina, národ či etnikum ve světě vytváří určité rozdíly mezi chlapci a dívkami a odlišují mužskou a ženskou roli. Tomuto rozdělení je také přizpůsobována výchova potomstva.

⁵² Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 117-119.

⁵³ Tamtéž. S. 42.

I přesto, že se role mužů a žen v různých společnostech liší, ve svém tradičním pojetí jsou vždy vymezeny jako komplementární a pro sebe do jisté míry navzájem nepostradatelné.⁵⁴

Mužská i ženská role ve společnosti prošla a stále prochází hlubokou vnitřní přestavbou. Změnila se struktura vztahů v rodině i možnosti a limity rodiny, zejména díky zaměstnanosti žen.⁵⁵

V západní společnosti nastaly velké společenské změny s průmyslovou revolucí v 18. století. Došlo k proměnám v demografickém uspořádání a domovy se „vylidnily“ z důvodu přesunu pracovní činnosti do továren. Práce v továrnách se týkala také velké části žen a dětí. Společnost se v důsledku toho začala členit a individualizovat, což vedlo k větší variabilitě mužské a ženské role, jež se změnám musely přizpůsobovat. Charakter typických rolí muže a ženy ve společnosti se začal pozvolna přeměňovat a byl stále více ovlivňován sociálním kontextem jednotlivce. S dosažením jistého stupně individualizace se začaly objevovat větší možnosti svobody a rodová identita neboli vnitřní prožívání příslušnosti k vlastnímu pohlaví a k rodové roli začala být problémem. Došlo také k vzájemnému narušení komplementarity muže a ženy.⁵⁶

Průmyslová revoluce oddělila bydliště od pracoviště a zapříčinila závislost žen na zaměstnání mužů. Ženy, které byly válečným hospodářstvím dosazeny do průmyslu a služeb na místa mužů, byly při návratu mužů do zaměstnání tlačeny zpět do domácnosti. Domácnost se však průmyslovou výrobou a novými technologiemi změnila a domácí práce ztratily svou důstojnost. Žen, které začaly využívat jesle a chodily do zaměstnání, tedy stále přibývalo. Nyní je zažit model dvoupříjmové rodiny, přičemž období péče o dítě je překlenuto mateřskou dovolenou, po níž se žena vrací zpět do práce.⁵⁷

⁵⁴ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí.* S. 13.

⁵⁵ Možný, I. *Rodina a společnost.* S. 19.

⁵⁶ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí.* S. 13-14.

⁵⁷ Možný, I. *Rodina a společnost.* S. 175-189.

V současné době jsou si muži a ženy podobnější než v minulosti. Rozvoj vlastností, které jsou přičítány mužské a ženské přirozenosti, je z velké části ovlivněn sociálními vlivy a výchovou, takže některé se mohou rozvinout jen za určitých životních okolností. Díky lidské tvárnosti a přizpůsobivosti je možné, aby určitou roli, jež je výlučně považována za určenou pro příslušníky jednoho pohlaví, zastávali i příslušníci opačného pohlaví.⁵⁸

Velmi běžné je v současné době zpochybňování rodových rolí u homosexuálních jedinců. Vztahy homosexuálních párů určitě vedou k novému úhlu pohledu na rodové očekávání. Protože v těchto vztazích nelze rozdělit zodpovědnost na základě rodového stereotypu, je třeba, aby si každý jedinec našel své místo na základě vlastní povahy, danosti a preferencí.⁵⁹

Dítě v prvních letech života začíná samo velmi brzy diferencovat mužský a ženský svět. Pomocí genderu, jenž je jedním z prvních mentálních filtrů, dítě zpracovává informace o svém sociálním okolí. Již ve dvou měsících věku je schopno rozeznat mužský a ženský hlas a v půl roce věnuje odlišnou pozornost mužským a ženským obličejům. Odlišení mužů a žen je prvním krokem na cestě k tvorbě rodové identity.⁶⁰

Rodová role a její vnímání a vlastní přijetí je zcela nepochybně velmi důležité pro budoucí život a fungování ve společnosti. Její vnímání a pojetí se liší asi člověk od člověka. Stejně jako rodina, mění se během let rodové role. Největší změna rodových rolí byla zaznamenána v souvislosti se zaměstnáním žen. Došlo tím i k propojení mužské a ženské role, kdy se i muži začali více angažovat v domácnosti, což byla do té doby náplň převážně ženské role. V současnosti se podle mě role jednotlivých pohlaví natolik propojily, že už v některých případech nelze mluvit o čistě „ženské“ a čistě „mužské“ roli, ale o jednotlivých rolích v rámci rodiny. Přijímání rodových rolí a jejich vzor je jedním z hlavních argumentů společnosti v otázce výchovy dítěte homosexuálním párem. Takové páry prý nejsou

⁵⁸ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 25-27

⁵⁹ Bass E, Kaufman K. *Láska je láska*. S. 252.

⁶⁰ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 94.

schopny předávat rodové role a poskytnout pro ně dítěti kvalitní vzor. Je ale otázkou, zda je ještě co předávat, když původní rodové role, tak jak si je asi každý vybaví, již zřejmě neexistují. K předávání jsou pouze role, které už podle mého nemají s rozdíly mezi pohlavími moc společného.

3.3.1 Situace v současné době – krize mužské role

Změny ve struktuře domácnosti a v pozici mužů v ní, které vyvstávají v posledních desetiletích, jsou příčinou krize mužské role. Trendem současné doby je zvyšování počtu hodin strávených v zaměstnání, tudíž tráví muži mnohem méně času v domácnosti než ženy. Muži jsou nuceni omezit nebo se úplně vzdát dosavadních zálib, jež většinou dovolovaly, aby se na nich podíleli s dětmi. Děti jsou více přítomny při činnostech, jež jsou dennodenně vykonávány matkou. Dívky tak přirozenou cestou přejímají některé složky své rodové role, chlapci mají tuto možnost jen zřídka. Svou identitu jsou nuceni budovat pouze ve vztahu k osobě rodově odlišné, tedy negativní identifikací s matkou, kdy „nejsou jako ona“.⁶¹

V posledních letech zároveň dochází ke změně otcovské identity, kdy již otec není vnímán jako kastrující a tyranizující, ale jako přijímající, pomáhající, podporující a empatický. Tradiční otcovská role spočívá hlavně v materiálním zajištění rodiny, což vede k tomu, že s rodinou tráví málo času a od zbytku rodiny je určitým způsobem izolován. Někteří muži se proto snaží o změnu koncepce otcovství, které se snaží rozšířit tím, že nenechávají děti pouze ve výchově žen, ale vedle materiálních potřeb se snaží o zajištění také potřeb vztahových, které byly dříve doménou pouze matek. Tím dochází k *degenderizování otcovství*.⁶²

Se změnou role mužů ve společnosti se zvyšuje jejich obava, zda splní očekávání, jež jsou na ně kladena. Tato očekávání se mění spolu se změnou společnosti, stejně jako mužská role v rodině. Jedním z očekávání je finanční zajištění rodiny a s tím spojené velké pracovní nároky, které v současné době dopadají na většinu společnosti. Ve chvílích, kdy je muž časově schopen věnovat se rodině, je jeho

⁶¹ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 20.

⁶² Tamtéž. S. 181.

rodová role přeci jen jiná, než jaká bývala. Už se nejedná o čistě „chlapskou“ roli, ale muž jako otec se ve většině případů snaží být více pečující a chápavý, čímž původní mužskou roli mění. Tento přístup očekávají od mužů stále více ženy. I ony jsou zaměstnány a snaží se o zajištění financí pro rodinu a očekávají od mužů, že se zapojí do péče o domácnost a děti. Stále více se tak mužská a ženská role vzájemně propojují.

3.3.2 Neúplná rodina

V současné době ukazují statistiky, že zhruba polovina dětí tráví nějakou část dětství jen s jedním rodičem, kdy nejčastější příčinou je rozvod rodičů. Chybějícím rodičem je ve většině případů otec, což má větší dopad na dcery než na syny.⁶³

Na míru maskulinity u chlapců má velký vliv postoj matky k projevům mužskosti, zda je jí podporována nebo potlačována. Poskytují chlapcům hračky, které nejsou vyloženě typicky chlapecké, a bývají k nim více ochranné. U chlapců vyrůstajících bez otců se častěji než u chlapců vyrůstajících v úplné rodině objevuje slabší vyhraněnost v mužských zájmech s větší oblibou rodově neutrálních činností či přehnaně maskulinní chování. Na dívky má nepřítomnost otce vliv s širším repertoárem vlastností, jež překračují teritorium typického ženství. Rozdíl od dívek, které vyrůstají s oběma rodiči, je patrný v komunikaci s vrstevníky, kdy jsou dívky z rozvedených rodin při komunikaci s chlapci většinou asertivnější a projevují větší iniciativu v navazování vztahů. Obecně nevede nepřítomnost otce v rodině k potížím s osvojováním rodové role dítěte.⁶⁴

Nepřítomnost matky v rodině nebývá tak častá jako nepřítomnost otce a podle všeho nemá na vývoj dítěte takový vliv jako nepřítomnost otce. I přesto, že matka v rodině nežije, ve většině případů udržuje s dítětem pravidelný kontakt. Dětem jsou v tomto případě obvykle k dispozici další ženské vzory z příbuzenstva nebo otcových přátel.⁶⁵

⁶³ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 186.

⁶⁴ Tamtéž. S. 186-187.

⁶⁵ Tamtéž. S. 188.

Neúplná rodina sice není ideálním stavem, ale z výše uvedeného vyplývá, že na přijímání rodových rolí dítětem nemá až tak zásadní vliv. V případě, že jeden z rodičů chybí, je role jeho pohlaví často zastoupena někým z širší rodiny nebo blízkého okolí. Absence jednoho z rodičů není tedy v určitých oblastech rodinného života a výchovy ideální, ale na přijímání rodových rolí pravděpodobně nemá tak velký vliv.

3.4 Socializace dítěte

Teorie socializace dítěte vycházejí z předpokladu, že je charakter socializací vytvářen nebo alespoň spoluvytvářen. Rozdíly jsou způsobeny tím, jak na formování charakteru působí sociální okolnosti a osobní zkušenosti, a zároveň i působením dědičnosti.⁶⁶

Řada studií dokládá, že rodiče mohou svou výchovou ovlivnit rysy maskulinity a feminity u dítěte. Působení rodičů má však své rezervy a ne vždy má jejich úsilí při výchově k maskulinitě nebo feminitě úspěch.⁶⁷

Rodiče mohou svým působením ovlivnit a formovat rysy dítěte, ale ne vždy se to musí podařit. Nikde není dáno, že i sebesvědomitější výchovné působení ze stran rodičů musí mít úspěch. A naopak, i když se rodiče nijak zvlášť nesnaží, může být i tak dítě formováno a to například svým okolím. Samozřejmě je v případech, kdy rodiče fungují tak, jak by měly, větší pravděpodobnost úspěšné socializace jedince do prostředí, ale záleží i na ostatních působících vlivech.

⁶⁶ Možný, I. *Rodina a společnost*. S. 163.

⁶⁷ Tamtéž. S. 167-168.

3.5 Výchova dítěte partnery stejného pohlaví

Menšina homosexuálních jedinců je v současné době stále viditelnější a také se zvyšuje tolerance společnosti vůči těmto jedincům.⁶⁸

Mnoho homosexuálních párů touží po vlastním dítěti, po osvojení dítěte nebo po svěření dítěte do pěstounské péče. Tato představa se setkává s nízkou podporou ze strany společnosti. Hlavním argumentem je optimální psychický vývoj dítěte. Zásadou co největšího optima pro dítě se řídí výběr vhodného budoucího domova.⁶⁹

Dětské domovy se o dítě dokážou postarat po materiální stránce, ale určité složky výchovy nemohou dítěti poskytnout. Jedná se především o blízké rodinné vztahy, vědomí sounáležitosti či rodinné rozhovory a v neposlední řadě vrůstání do sociálního světa a porozumění jeho vnitřním mechanismům. Dítě v rodině dostává většinou dostatečné množství lásky a je svědkem citového vztahů rodičů nebo pěstounů, což pro něj znamená pocit bezpečí a možnost realizovat později v dospělosti vztah s partnerem.⁷⁰

Je paradoxem, že i přes všechna fakta o tom, co ústavní péče dětem je a není schopna poskytnout, je na variantu výchovy dětí homosexuálními páry pohlíženo jako na větší zlo. Vždyť to, co není v možnostech ústavní péče, jsou schopni homosexuální dětem při výchově poskytnout. Podle odpovědí v mnou provedeném dotazování⁷¹ nesouhlasí více než polovina dotazovaných s výchovou dítěte v homosexuální rodině a více než polovina si myslí, že je pro dítě ústavní výchova lepší variantou, než výchova partnery stejného pohlaví. To je pro mě překvapivý výsledek. Tak nějak jsem předpokládala, že většina dotazovaných jedinců by dala přednost výchově v jakékoli rodině, než vyrůstání dětí v dětských domovech.

⁶⁸ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 189.

⁶⁹ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 64.

⁷⁰ Tamtéž. S. 64-65.

⁷¹ Srov. s. 43-44 této práce.

Radou vlády České republiky bylo ustanovení o tom, že o adopci může v současnosti požádat jakákoli fyzická osoba bez ohledu na sexuální orientaci s výjimkou homosexuálů žijících v registrovaném partnerství, diskriminačním.⁷²

Toto ustanovení je v rozporu s ústavním pořádkem a Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobodách.⁷³

Odstranění zákazu individuálního osvojení dítěte registrovanými partnery by nebyla zase tak zásadní změna, jak je obvykle uváděno. V současné době mohou homosexuální jedinci děti vychovávat i individuálně osvojovat, pokud nežijí v registrovaném partnerství. To jim paradoxně klade v této oblasti překážku, i když uzavření svazku vytváří stabilnější prostředí.⁷⁴

To, že dva homosexuální jedinci uzavřou registrované partnerství, by mělo být pro společnost známkou určité zodpovědnosti i toho, že své soužití myslí zcela vážně, stejně jako ostatní heterosexuální páry uzavírající manželství. V případě osvojení dítěte je jim ale svazek spíše překážkou. Jako samostatný jedinec může člověk s homosexuální orientací dítě osvojit, z čehož vyplývá, že je společností spíše uznávána výchova dítěte jedním rodičem, než když spolu s druhým tvoří, i z hlediska právního, celek. To ovšem zcela popírá to, že by dítě mělo být vychováváno v úplné rodině, která je schopna mu poskytnout stabilní domov, zabezpečit ho a milovat.

⁷² <http://www.gpartnerstvi.cz/rodicovstvi/siroka-vedecko.odborna-shoda-na-vychove-deti--stejnopohlavnimi-pary.html> (03.05.2013).

⁷³ <http://www.gpartnerstvi.cz/dobro-deti-ve-vsech-rodinach.html> (03.05.2013).

⁷⁴ Tamtéž (03.05.2013).

Podle výzkumů nemá pohlavní identifikace a sexuální orientace rodičů podstatný vliv na psychosexuální vývoj potomků. Pro dítě je daleko důležitější dění uvnitř rodiny a kvalita rodinných vztahů uvnitř rodiny. V případě, že rodina zajišťuje emoční zázemí a kvalitní výchovu, chybějící zkušenosti má dítě možnost získat mimo rodinu, stejně jako děti vyrůstající pouze s jedním rodičem. U dětí vychovávaných partnery stejného pohlaví nebyl zjištěn větší výskyt stejného sexuálního zaměření. Tyto děti ale často připouštějí, že by jejich orientace mohla být homosexuální a také mívají větší zkušenosti se vztahem s osobou stejného pohlaví.⁷⁵

Názory zastánců výchovy dítěte partnery stejného pohlaví nacházejí stále větší odezvu a stále více se opírají o poznatky ze strany psychosexuálního vývoje člověka. Je zmiňován fakt, že ovlivnění dítěte k homosexuální orientaci není možné, protože je podmíněn zejména vrozenou dispozicí a že ani dítě, které vyrůstá v tradiční rodině, nemá vždy vhodný identifikační vzor.⁷⁶

Určitá část dětí, které vyrůstají s homosexuálním rodičem a jeho partnerem, nemá podle zahraničních studií příliš odlišný vývoj od dítěte, které vyrůstá jen s jedním rodičem. Homosexuální jedinec je díky vysoké improvizaci životního stylu méně konformní než jedinec heterosexuální, a je tedy méně závislý na obecných představách o přiměřenosti jednotlivých aktivit pro určité pohlaví. Tato všestranná výchova, jež není omezena pouze na rozvíjení typicky dívčích či chlapeckých vlastností a dovedností, se jeví jako výhodnější pro budoucí život dítěte.⁷⁷

Podle výzkumů v rodinách homosexuálně orientovaných žen bylo zjištěno, že v některých je takto sexuálně orientovaných žen mezi příbuznými více. Největší výskyt byl u dcer homosexuálně orientovaných žen, z čehož lze soudit, že je tato sexuální orientace u žen „přenášena“, než že by byla dědičná. V současnosti ale nelze určit, co je vlastně „přenášeno“. Dalo by se říci, že dcery jsou homosexuální orientaci nějakým způsobem učeny, ale v mnohých případech se dcery k této

⁷⁵ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 192-193.

⁷⁶ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 66.

⁷⁷ Tamtéž. S. 66-67.

orientaci přihlásily dříve než matky. S největší pravděpodobností se „nepřenášá“ přitažlivost ke stejnému pohlaví, ale spíše určitý způsob života.⁷⁸

Asi podle všech dříve zmíněných teorií o pohlavní identitě či rodových rolí nelze tvrdit, že by výchova dítěte partnery stejného pohlaví nějak zásadně ovlivňovala jejich psychosexuální vývoj. Jde tedy opravdu pouze o teorie, které v praxi nebyly nikdy potvrzeny. Je naopak známé, že taková výchova má na dítě příznivý vliv v oblasti tolerance vůči druhým, všestrannějšího zaměření a v oblasti komunikace.

Děti vyrůstající jen s jedním rodičem bývají často zatíženy pocity méněcennosti. Největší příčinou ale pravděpodobně není absence jednoho z rodičů, protože téměř vždy je v okolí dítěte někdo, kdo mu je schopný poskytnout vzor pro rodovou identifikaci. Tyto pocity méněcennosti vznikají častěji v důsledku situace, ve které se rodina bez jednoho z rodičů nachází, např. jak a proč otec rodinu opustil, apod.

Obecně jsou pro výchovu dítěte lepší dva, jež se o dítě starají, než jeden. Legislativa naší země ale umožňuje adopci dospělému jedinci, který žije osaměle, ne však homosexuálnímu páru. Největším rizikem ale nejsou nesprávné výchovné vlivy, které by mohl homosexuální pár směrem k dítěti mít, ale možnost vzniku psychických obtíží dítěte spojených se stigmatizací rodinného prostředí. Důležitou roli hraje míra tolerance společnosti. Paradoxně je pro dítě nebezpečnější zamítavé stanovisko části společnosti, která obhajuje zamítavé stanovisko k výchově dětí homosexuály, než samotná výchova homosexuální dvojicí.⁷⁹

To, že se společnost staví proti výchově dítěte homosexuálními páry a v mnohých případech se odmítavě staví i k samotným homosexuálům je podle všeho evidentně hlavním negativem této výchovy. Pro takové děti je pak největším nebezpečím samotná společnost a ne působení a výchova homosexuálními rodiči. Jsme tedy společností stále netolerantní a diskriminující, což by nás mělo trápit více, než zda je dítě vychováváno dvěma muži či dvěma ženami.

⁷⁸ Hamer, D., Copeland, P. *Geny a osobnost*. Praha, Portál, 2003. S. 154.

⁷⁹ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 68.

3.5.1 Rodina se dvěma ženami

Rodina dvou žen s dětmi je častější variantou homosexuální rodiny. Děti z těchto rodin se nijak výrazně neliší v míře feminity či maskulinity. V českých rodinách se v některých oblastech projevují méně stereotypně, dívky mají menší oblibu v ženském oblečení a chlapci preferují méně agresivní chlapecké hry a projevují se větší citovou otevřeností.⁸⁰

Ženy žijící v homosexuálním partnerství mají větší možnost porodit a vychovávat vlastního potomka než muži. Ve státech, kde je možné umělé oplodnění svobodné ženy, jsou využívány spermobanky. V některých případech takové ženy vyhledají pár mužů, kteří mají podobnou touhu po dítěti jako ony. Potomka poté vychovávají či spoluvychovávají čtyři dospělí lidé.⁸¹

3.5.2 Rodina se dvěma muži

Ani při výchově dítěte dvěma muži nebyly zaznamenány výraznější rozdíly ve vývoji dětí. Výhodou je často vyšší ekonomický standard daný dvěma „mužskými“ platy. Otcové ze stejnopohlavních partnerství kladou větší důraz na disciplínu dítěte, na rozvoj jejich rozumových schopností a více se zajímají o to, jak děti tráví volný čas.⁸²

Rodiny s homosexuálními rodiči existují v různých formách. Jeden z partnerů má děti z předchozího manželství, jedinec je samostatně žijícím rodičem (většinou svobodná matka) a žije v homosexuálním vztahu nebo se pár snaží dítě adoptovat či dostat do pěstounské péče. Některé lesbické láry v zahraničí využívají metodu umělého oplodnění.⁸³

⁸⁰ Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. S. 192.

⁸¹ Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. S. 69.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 196.

Pár homosexuálních žen má v oblasti výchovy dětí obrovskou výhodu oproti mužům s takovou sexuální orientací. Nejen, že mají větší možnost vychovávat dítě, ale mají také možnost vychovávat dítě vlastní. Muži pak mohou dítě osvojit samostatně, což ale není častou variantou jako samostatné osvojení ženou, nebo případně vychovávat vlastní dítě z předešlého heterosexuálního vztahu. Tato varianta je ale také málo pravděpodobná, protože v případě rozpadu takového vztahu je dítě ve většině případů svěřeno do péče matky. V rámci dotazování⁸⁴ jsem měla možnost zjistit, že nejvíce dotázaných by svěřilo dítě raději osaměle žijící matce než homosexuálnímu páru. A když takovému páru, tak raději dvěma ženám. Spíše by ale dotazování svěřili dítě do péče dvěma homosexuálním mužům než samostatně žijícímu muži. Z toho vyplývá, že obecně mají důvěru při péči o dítě ženy než muži, ale to ostatně není velkým překvapením.

Co se týká rodičovství, není již tolerance společnosti tak velká. Veřejnost je v tomto ohledu často pobouřená a rozhořčená. Výzkumy v tomto směru ovšem dosud neprokázaly nějakou závažnější odlišnost mezi výchovou homosexuálními páry a výchovou heterosexuálními páry. To budou moci posoudit až budoucí výzkumy, zaměřené na prožívání dětí vychovávaných homosexuálními páry, přičemž první z těchto dětí teprve nyní dosahují dospělosti.⁸⁵

⁸⁴ Srov. s. 44 této práce.

⁸⁵ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 191.

Sama jsem měla možnost mluvit s osobou, která je vychovávána homosexuálním párem⁸⁶. Dle názoru osoby, kterou vychovávají partneři stejného pohlaví, není na tomto způsobu nic špatného. Z odpovědí na položené otázky vyplývá, že výchova homosexuály vývoj dítěte nijak zvlášť neovlivňuje a větší vliv na zdravý vývoj jedince má přístup rodičů a jejich komunikace s dítětem. Velký význam také shledávám v tom, jaký postoj zaujmou rodiče vzhledem k rozpadu jejich vztahu. Pokud je tento rozpad provázen hádkami a „očkovaním“ dítěte proti sobě navzájem, zcela určitě to ovlivňuje postoj dítěte jak k samotným rodičům, tak k jejich budoucím partnerům. Žádná z otázek dotazovanou nijak nezaskočily. Ne vždy jsem se ve svém životě setkala s takovou upřímností a ochotou mluvit i o intimních věcech.

V oblasti výchovy dětí homosexuálními páry již bylo provedeno několik výzkumů ohledně vlivu této výchovy na vývoj dítěte. Podle těch není vývoj dítěte v takové rodině nijak ohrožen. Kvalita vztahu je mnohými odborníky považována za důležitější než druh vztahu a spokojenost a psychické prospívání dítěte je pro ně významnější než to, jakého pohlaví jsou rodiče.⁸⁷

I přes veškeré dosavadní výzkumy a názory odborníků je pro většinu společnosti důležitější jejich vlastní postoj k homosexuální rodině než výchova dítěte v pro něj oproti ústavní výchově příznivějším prostředí. Každý z takových lidí by se měl vžít do role homosexuálního páru, který touží po tom starat se o dítě, vychovávat ho a mít ho rád, a také osamělého dítěte, jež by tolik toužilo být součástí nějaké rodiny. Vždyť každý člověk má právo být rodičem či být rodičem milován.

⁸⁶ Srov. s. 51 této práce.

⁸⁷ Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. S. 197.

4. Dotazník – cíle, hypotézy a metodika výzkumu

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem praktické části mé bakalářské práce je zjistit pohled veřejnosti na výchovu dítěte partnery stejného pohlaví a na předávání rodinných rolí homosexuálními páry na dítě. Vedlejším cílem je zjistit pohled věřících jedinců na výchovu dítěte partnery stejného pohlaví.

4.2 Hypotézy

Hypotézy jsem vytvořila na základě stanoveného cíle praktické části mé bakalářské práce.

1. Respondenti budou z větší části zastávat názor, že homosexualita je zapříčiněna výchovou a předáváním rolí v rodině.
2. Většina respondentů bude souhlasit s výchovou dětí homosexuálními páry.
3. Podle dotazovaných respondentů bude výchova dětí partnery stejného pohlaví lepší než výchova dětí v ústavní péči.
4. Nejvíce respondentů by svěřilo dítě do péče osaměle žijící matce.

4.3 Metoda sběru dat

Pro praktickou část mé bakalářské práce jsem zvolila výzkum kvantitavní. K ověření či vyvrácení hypotéz jsem použila metodu dotazování. Dotazování bylo provedeno terénním šetřením, při němž byla zachována anonymita klientů.

4.4 Technika sběru dat

Dotazník jsem vytvořila za účelem potvrzení či vyvrácení vytvořených hypotéz. Z technik sběru dat je dotazník nejčastěji využívanou metodou, kdy jsou informace od respondentů získávány písemně ve formě předem připravených otázek. Výhodou dotazování je jednoduchost a malá časová náročnost. Nevýhodou anonymního dotazníkového šetření je, že odpovědi nemusí být vždy pravdivé.

Při dotazování jsem použila uzavřené otázky, kdy respondent vybírá jednu z odpovědí a nemusí ji dál rozvíjet. Dále jsem použila identifikační otázky zaměřené na věk, pohlaví, náboženské vyznání a sexuální orientaci respondentů. Jednotlivé otázky byly vytvořeny na základě stanoveného cíle praktické části mé bakalářské práce.

4.5 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek respondentů byl sestaven z 56 náhodně vybraných občanů Prahy 9, Satalice. Výběrovým souborem je 70 dotazovaných osob, z toho 39 žen a 31 mužů. Vyplnění dotazníku bylo odmítnuto 14 osobami.

4.6 Harmonogram výzkumu

Výzkum jsem uskutečňovala od listopadu 2013 do ledna 2014, a to v těchto krocích:

- příprava dotazníků,
- distribuce dotazníků,
- sčítání odevzdaných dotazníků a jejich kontrola,
- vyhodnocování.

4.7 Výsledky výzkumu

4.7.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku

1) Pohlaví respondentů

Pohlaví	žena	muž
Počet respondentů	29	27
Počet respondentů v procentech	51,8 %	48,2 %

Tab. 1) Pohlaví respondentů; $\Sigma = 56$.

Poměr pohlaví u respondentů byl téměř vyrovnaný. Ženy byly obecně přístupnější k vyplnění dotazníku a nad jeho vyplněním strávily podstatně kratší dobu.

2) Věk respondentů

Věk respondentů	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 let a více
Počet respondentů	5	19	11	10	8	3

Tab. 2) Věk respondentů; $\Sigma = 56$.

Největší zastoupení respondentů bylo ve věkové skupině od 26 do 35 let. Obecně se dá říct, že čím starší respondent, tím menší byla jeho ochota spolupracovat, zvláště když se dozvěděl, že se jedná o téma homosexuality.

3) Náboženské vyznání respondentů

Náboženské vyznání	ano	ne
Počet respondentů	9	47
Počet respondentů v procentech	16,1 %	83,9 %

Tab. 3) Náboženské vyznání respondentů; $\Sigma = 56$.

Většinu respondentů tvořila skupina jedinců bez náboženského vyznání.

4) Sexuální orientace respondentů

Sexuální orientace	heterosexuální	homosexuální
Počet respondentů	53	3
Počet respondentů v procentech	94,6 %	5,4 %

Tab. 4) Sexuální orientace respondentů; $\Sigma = 56$.

Sexuální orientace téměř většiny respondentů byla heterosexuální. To má zcela určitě vliv na odpovědi u dalších otázek. V případě většího počtu homosexuálních respondentů by samozřejmě bylo větší procento těch, kteří by byli zastánci registrovaného partnerství a výchovy dítěte homosexuálními partnery.

5) Setkání respondentů s homosexuálními jedinci

Setkání s homosexuálními jedinci	ano	ne
Počet respondentů	54	2
Počet respondentů v procentech	96,4 %	3,6 %

Tab. 5) Setkání respondentů s homosexuálními jedinci; $\Sigma = 56$.

Na otázku, zda měli respondenti již někdy možnost setkat se s homosexuálním jedincem, byly téměř všechny odpovědi kladné. V dnešní různorodé společnosti to není nijak překvapivé zjištění.

6) Příčiny homosexuality

Příčiny homosexuality	dědičné dispozice	výchova, vzory v rodině,...
Počet respondentů	33	23
Počet respondentů v procentech	58,9 %	41,1 %

Tab. 6) Příčiny homosexuality; $\Sigma = 56$.

Něco málo přes polovinu dotazovaných respondentů je toho názoru, že je vznik homosexuality podmíněn dědičnými dispozicemi. Rozdíl mezi jednotlivými názory ale není nijak podstatný.

7) Souhlas s registrovaným partnerstvím

Souhlas s registrovaným partnerstvím	ano	ne
Počet respondentů	41	15
Počet respondentů v procentech	73,2 %	26,8 %

Tab. 7) Souhlas s registrovaným partnerstvím; $\Sigma = 56$.

Většina respondentů souhlasí s uzavíráním registrovaného partnerství. Mezi respondenty, kteří s uzavíráním registrovaného partnerství nesouhlasí, jsou všichni ti, kteří označili, že jsou náboženského vyznání.

8) Souhlas s výchovou dítěte homosexuálními páry

Souhlas s výchovou dítěte homosexuálními páry	ano	ne
Počet respondentů	19	37
Počet respondentů v procentech	33,9 %	66,1 %

Tab. 8) Souhlas s výchovou dítěte homosexuálními páry; $\Sigma = 56$.

Dvě třetiny respondentů nesouhlasí s výchovou dítěte partnery stejného pohlaví. Mezi nimi jsou všichni respondenti, kteří označili, že jsou náboženského vyznání. Malé zastoupení respondentů homosexuálními jedinci souhlasí s výchovou dítěte v homosexuální rodině.

9) Výchova dítěte homosexuálními páry x ústavní výchova

Je výchova homosexuálním párem lepší než ústavní výchova?	ano	ne
Počet respondentů	25	31
Počet respondentů v procentech	44,6 %	55,4 %

Tab. 9) Výchova dítěte homosexuálními páry x ústavní výchova; $\Sigma = 56$.

To, že je pro dítě lepší ústavní výchova spíše než výchova partnery stejného pohlaví, si myslí více než polovina respondentů. Mezi nimi jsou všichni, kteří označili, že jsou náboženského vyznání. Jedinci, kteří označili svoji sexuální orientaci jako homosexuální, si myslí, že je výchova dítěte partnery stejného pohlaví lepší než výchova ústavní.

10) Přidělení dítěte do péče

Přidělení dítěte do péče	dvěma mužům žijícím v registrovaném partnerství	osaměle žijícímu muži	dvěma ženám žijícím v registrovaném partnerství	osaměle žijící ženě	nikomu z uvedených
Počet respondentů	5	3	17	29	2
Počet respondentů v procentech	8,9 %	5,3 %	30,4 %	51,8 %	3,6 %

Tab. 10) Přidělení dítěte do péče; $\Sigma = 56$.

Nejvíce respondentů by dítě, které je v ústavní péči svěřilo osaměle žijící matce. To je zřejmě dáno tím, že tento model výchovy je ve společnosti v současné době velmi rozšířený. Pokud by mělo být dítě svěřeno do péče homosexuálnímu páru, vybrali by respondenti s převahou dvě ženy žijící v registrovaném partnerství. Raději nikomu z uvedených by dítě do péče nesvěřili pouze 2 respondenti. Oba tyto respondenti označili, že jsou náboženského vyznání. Ostatní věřící respondenti by svěřili dítě osaměle žijící ženě.

4.8 Závěr

Mnou stanovené hypotézy se na základě dotazníkové šetření potvrdily jen z poloviny.

První hypotéza, že *respondenti budou z větší části zastávat názor, že je homosexualita zapříčiněna výchovou a předáváním rolí v rodině* se potvrdila. Tento názor zastává více než polovina dotazovaných respondentů.

Druhá hypotéza, že *většina respondentů bude souhlasit s výchovou dětí homosexuálními páry*, se nepotvrdila. Celé dvě třetiny dotazovaných respondentů jsou proti této výchově. Domnívám se, že nesouhlas s výchovou homosexuálními partnery souvisí s názorem, že je homosexualita způsobena výchovou a předáváním rolí v rodině, tedy s potvrzenou první hypotézou.

Třetí hypotéza, že *je podle dotazovaných respondentů výchova dětí partnery stejného pohlaví lepší než výchova dětí v ústavní péči* se nepotvrdila. Podle více než poloviny respondentů je pro dítě lepší ústavní výchova než výchova homosexuálním párem.

Poslední, čtvrtá hypotéza, že *by nejvíce respondentů svěřilo dítě osaměle žijící matce*, se potvrdila. Něco málo přes polovinu respondentů by z pěti nabízených možností svěřilo dítě raději osaměle žijící matce.

5. Diskuze

Velká část současné společnosti má již nějakou zkušenost s homosexuálním jedincem, minimálně se s někým takovým potkala. Tolerance vůči těmto jedincům se však různí podle oblasti, o kterou se jedná. Svazek dvou homosexuálních jedinců a jeho stvrzení registrovaným partnerstvím již není pro veřejnost tak nepředstavitelné, jako to bylo dříve. Tolerance lidí v tomto směru velmi vzrostla.

Překvapil mě ale postoj společnosti k výchově dětí partnery stejného pohlaví. Měla jsem za to, že většina lidí již odbourala předsudky v této oblasti a nebyla by proti tomu, aby si homosexuální jedinci adoptovali dítě nebo jim bylo svěřeno do pěstounské péče. Tento názor je podle mého ovlivněn tím, že příčiny homosexuality dosud nejsou zcela jasně známé. Názory odborníků se v tomto ohledu liší a společnost si tedy není jistá, zda by výchova dětí homosexuálními páry nezpůsobovala narůst homosexuality ve společnosti. Domnívala jsem se, že podle veřejnosti bude výchova homosexuálními páry, i když může být její vliv na vývoj dítěte nejistý, lepší než výchova dítěte v ústavní péči. Zde má totiž pouze vychovatelé, ne rodiče, kteří by mu byli schopni dát lásku, starat se o něj a vychovávat ho tak, aby byl co nejvíce schopný žít v současné společnosti tím nejlepším možným způsobem. V současné době je pro společnost stále přijatelnější výchova jedním z rodičů, především matkou, než výchova homosexuálním párem. Tento model sice není ideální, ale je již osvědčený díky velké rozvodovosti, kdy je dítě většinou svěřeno matce, jež s ním dále zůstává sama.

Homosexualita jako taková byla dříve odsuzována a byla dokonce sexuální deviací. Postupem času se ale stala orientací, která je společností přijímána bez větších problémů. Stejně tak se snad i homosexuální páry stanou běžnou součástí společnosti. Největší námitky se týkají negativního vlivu homosexuálních rodičů na vývoj dítěte, zásadním problémem je podle mého ale především netolerance společnosti, která působí na takové dítě. Odsuzování a odmítavé postoje jsou pro dítě více deprimující než to, zda má doma dvě maminky nebo dva tatínky.

Z uskutečněného rozhovoru vyplývá, že výchova homosexuálním párem nijak zvláště neovlivňuje vývoj dítěte. Naopak bych řekla, že je takto vychovávané dítě v dospělosti více tolerantní k více či méně odlišným jedincům.

Osobně doufám, že rozvoj v této oblasti půjde dopředu a nikomu, ať je jakékoli sexuální orientace, nebude odpíráno právo na to mít dítě nebo nebude toto právo nějakým způsobem podmíněno.

6. Závěr

Ve své práci jsem se pokusila nastínit pohled společnosti na homosexuální menšinu a na výchovu dítěte partnery stejného pohlaví. Věnovala jsem se pohledu náboženství, zejména pak křesťanství, na problematiku homosexuality, popsala vývoj pohlavní identity a rodových rolí a dotazníkovým šetřením zjišťovala pohled společnosti na problematiku homosexuality a výchovu dětí homosexuálními páry.

Tím jsem splnila i cíl své práce, jímž bylo popsat pohled společnosti na danou problematiku.

Výchova dítěte partnery stejného pohlaví není u nás zatím moc publikovaným tématem. Když už se o ní někdo zmiňuje, jedná se o krátkou kapitulu v literatuře v rámci pojednání jiného tématu.

Dotazníkovým šetřením jsem měla možnost zjistit, že mé domněnky o smýšlení společnosti nejsou tak úplně pravdivé a mé hypotézy se potvrdily pouze z poloviny. Domnívala jsem se, že v naší společnosti žije více lidí, kteří nemají k homosexuálním jedincům ani k tomu, že by registrovaní partneři vychovávali společně dítě, žádné zásadní výhrady. Doufám, že nastane doba, kdy tomu tak bude.

Není podle mě ani tak důležité, jaké sexuální orientace jsou rodiče. Hlavní je podle mého to, jak se o dítě starají, jaký k němu mají přístup, kolik lásky mu mohou dát a jaký domov mu dokážou vytvořit. Myslím, že by na toto měl být brán zřetel při řešení otázky výchovy dítěte homosexuálními páry.

I když homosexuální páry čeká ještě dlouhá cesta, doufám v to, že si společnost konečně uvědomí, že každý z nás je stejně člověkem jako ten druhý bez ohledu na svoji sexuální orientaci a měl by tedy při výchově dětí dostat stejnou šanci prokázat, jakým dokáže být rodičem.

Seznam použité literatury

- Bass, E., Kaufman, K. *Láska je láska – knížka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež a jej spojencov*. Bratislava, Aspekt, 2003. ISBN 80-85549-40-9.
- Bos, H., Bos, P. *Homosexualita jako duchovní pevnost*. Praha, Nakladatelství KMS, 1999. ISBN 80-902663-3-9.
- Brtníková, M., Šedivý, V. *Moderní láska a sexualita, manželství a rodina*. Praha, Naše vojsko, 1985.
- Čačka, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov, Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0.
- Hamer, D., Copeland, P. *Geny a osobnost*. Praha, Portál, 2003. ISBN 80-7178-779-5.
- Janošová, P. *Divčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. Praha, Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.
- Janošová, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha, Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- Laun, A. *Homosexualita z katolického pohledu*. Olomouc, Matice Cyrilometodějská, 2003. ISBN 80-7266-138-8.
- Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha, SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- Možný, I. *Sociologie rodiny*. Praha, SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9.
- Spencer, C. *Dějiny homosexuality*. Bratislava, Slovart, 1999. ISBN 80-7145-302-1.
- Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. Praha, Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů. (platnost od 03.04.2006)
- <http://www.glpartnerstvi.cz/dobro-deti-ve-vsech-rodinach.html> (03.05.2013)
- <http://www.glpartnerstvi.cz/rodivovstvi/siroka-vedecko.odborna-shoda-na-vychove-deti-stejnopohlavnimi-pary.html> (03.05.2013)
- <http://www.glpartnerstvi.cz/strucne/strucny-obsah-zakona-o-registrovanem-partnerstvi.html> (03.05.2013)

Seznam příloh

- Příloha 1)** Rozhovor s osobou vychovávanou partnery stejného pohlaví
Příloha 2) Dotazník

Příloha 1): Rozhovor s osobou vychovávanou partnery stejného pohlaví

Rozhovor mi byl poskytnut dívkou z mého okolí, které je 17 let a žije se svým otcem a jeho partnerem ve stejné domácnosti. Cílem tohoto rozhovoru bylo zjistit, jaký je pohled dítěte, které je vychováváno homosexuálními jedinci.

Jak dlouho již žiješ se svým otcem a jeho partnerem?

„Společně žijeme asi od svých 9 let.“

Předtím jste žili s otcem sami?

„Ne. Do té doby jsme žili společně s mojí matkou. Když mi bylo 8 let, rodiče se rozvedli, kvůli homosexuální orientaci mého otce.“

Jak jsi vnímala jejich rozvod a sexuální orientaci Tvého otce?

„Celé mě to nejdříve zaskočilo, byla jsem malá a nejdříve nechápala, co se děje. Od malička jsem byla vychovávána v rodině, která byla k homosexuální skupině velmi tolerantní, a pamatuji si, že i někteří kamarádi mých rodičů byli homosexuálové. Rodiče se ale rozváděli v přátelském duchu, nebyly u nás žádné hádky ani dohadování, takže rozvod rodičů byl pro mě asi jednodušší, než to mívají ostatní děti z rozvádějících se rodin. Mamka to celé vzala, myslím, rozumně, i když nevím, co prožívala uvnitř. S tím, že je otec homosexuál, jsem se smířila celkem dobře. Jeho postoj jako rodiče se ke mně nijak nezměnil a to bylo pro mě důležité.“

Proč žiješ v péči svého otce a ne u matky?

„Po rozvodu se mamka odstěhovala za práci do Německa, kde si našla přítele a znovu se vdala. Já jsem tady již chodila do školy a měla kamarády, tak jsem zůstala v Čechách v péči otce. Za mamkou ale pravidelně jezdím a jsme v kontaktu. Občas přijede i ona za námi do Čech.“

Jaký vztah mají mezi sebou Tvoji rodiče nyní?

„Kamarádský. Když je mamka v Čechách, přijde k nám na návštěvu a vychází i s tátou partnerem. Někdy se sejdeme všichni dohromady i s jejím manželem.“

Jak dlouho s Vámi žije otcův partner?

„Asi 6 let. Byli spolu s taťkou už od rozvodu rodičů, ale bydlet s námi začal asi až po dvou letech. Nepamatuji si, že by měl taťka někdy jiného přítele. Jsou spolu celou dobu, co se rodiče rozvedli. V roce 2008 uzavřeli registrované partnerství.“

Byla pro Tebe někdy orientace Tvého otce a jeho vztah s partnerem obtížná?

„Ve škole se občas našel někdo, kdo říkal, že je táta „homouš“ a podobně, ale nikdy jsem si to nijak nebrala. Říkala jsem si, že je vlastně chudák ten, kdo se mi kvůli tátovi směje, ne já. I přesto, že se naši rozvedli a táta je homosexuál, jsem měla pěkné dětství, které kolikrát nemá dítě, které vyrůstá s mámou a s tátou. Byla jsem vychovaná tak, abych brala lidi takový, jací jsou a neodsuzovala je. Od střední školy jsem se ale s ničím podobným nesešla. Všichni to prostě nějak vzali a spíš měly spoustu otázek, např. jaké to je, když je táta homosexuál, apod.“

Jaké jsi Ty sama sexuální orientace? Myslíš, že Tě to, že je Tvůj otec homosexuál v tomto směru nějak ovlivnilo?

„Moje orientace je heterosexuální. Mám už skoro dva roky přítele, se kterým chodím. Myslím, že mě to nijak neovlivnilo. Nikdy jsem ani nepřemýšlela nad tím, jestli mi líbí víc kluci nebo holky. Prostě se mi v pubertě začali líbit kluci a tím to zhaslo.“

Myslíš, že jsi byla o něco ochuzena tím, že žiješ s otcem a jeho partnerem a ne v tradiční rodině?

„Nemyslím si. Celou dobu, co spolu naši nejsou, tak jsem s matkou v kontaktu, tím je to asi jednodušší, ale i kdyby ne, dalo by se to myslím zvládnout. Trochu mi chybělo, že není máma tady, třeba když jsem začala menstruovat, ale i to se dalo zvládnout. Nedělalo mi problém přijít s tímhle za tátou. Věděla jsem, že se nemusím stydět.“

Kdyby bylo na Tobě, schválil bys zákon, který by dovoľoval osvojení nebo pěstounskou péči partnerům stejného pohlaví?

„Určitě ano. Myslím, že ani tak nezáleží na tom, jestli dítě vychovávají dvě ženy nebo dva muži, ani na tom, jaké sexuální orientace jsou rodiče. Záleží nejvíc na tom, jak se o dítě starají, kolik mu dávají lásky a jaký k němu mají přístup. U nás se vždy mluvilo o všem otevřeně a narovinu, a to je myslím nejdůležitější.“

Příloha 2): Dotazník

Dobrý den,

chtěla bych Vás požádat o pomoc při průzkumu, který se týká homosexuality a výchovy dětí homosexuálními páry v naší společnosti. Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je zcela anonymní a bude použit pro účel bakalářské péče.

Označte, prosím, vždy jedno z nabízených odpovědí.

- 1) Jste: muž žena
- 2) Věk: _____
- 3) Jste věřící? ano ne
- 4) Jaká je Vaše sexuální orientace? heterosexuální homosexuální
- 5) Setkal/a jste se někdy s homosexuálním jedincem? ano ne
- 6) Homosexualita je podle Vás zapříčiněna
a) dědičnými dispozicemi
b) výchovou, vzory v rodině, apod.
- 7) Souhlasíte s uzavíráním registrovaného partnerství? ano ne
- 8) Souhlasíte s výchovou dítěte homosexuálními páry? ano ne
- 9) Myslíte si, že je výchova homosexuálním párem pro dítě lepší než ústavní výchova? ano ne

10) Pokud byste mohl/a, přidělil/a byste dítě, které je v ústavní péči:

- a) dvěma mužům žijícím v registrovaném partnerství
- b) osaměle žijícímu muži
- c) dvěma ženám žijícím v registrovaném partnerství
- d) osaměle žijící ženě
- e) nikomu z výše uvedených

Moc děkuji za spolupráci.

Alena Pětníková (studentka TF JCU)

Abstrakt

PĚTNÍKOVÁ, A. *Výchova dítěte partnery stejného pohlaví*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Klíčová slova: homosexualita, registrované partnerství, rodina, výchova dítěte, pohlavní identita, rodová role, výchova dítěte partnery stejného pohlaví

Práce se zabývá výchovou dítěte partnery stejného pohlaví a pohledem společnosti na tuto problematiku. Teoretická část charakterizuje homosexualitu obecně, homosexualitu z pohledu křesťanství a zákon o registrovaném partnerství. Dále popisuje rodinu a výchovu dítěte v ní. Zabývá se také vývojem pohlavní identity a rodovými rolemi, zejména jaký vliv má na tento vývoj složení rodičovského páru. Teoretickou část uzavírá kapitola o výchově dítěte partnery stejného pohlaví, ve které jsou také popsány některé možnosti složení rodin s homosexuálními rodiči.

Praktická část obsahuje dotazník, který se zabývá pohledem společnosti na homosexualitu a výchovu dítěte homosexuálními páry. Mezi přílohami je zařazen rozhovor s osobou, která je vychovávána párem stejného pohlaví.

Abstract

Child education of same-sex partners

Key words: homosexuality, registered partnership, family, child education, gender identity, gender roles, child education of same-sex partners

This work deals with the child's education same-sex partners and society's view on this issue. The theoretical part describes homosexuality in general, homosexuality from the perspective of Christianity and the law on registered partnership. It also describes the family and the child education in her. It also discusses the development of sexual identity and gender roles, especially the effect on the development of the composition of the parents. The theoretical part concludes with a chapter on the child education of same-sex partner, which also describes some possibilities for the composition of families with homosexual parents.

The practical part includes a questionnaire that deals with society's view of homosexuality and child education by homosexual couples. Among the attachments included an interview with a person who is trained pair of same-sex.